

Міністерство освіти і науки України
Київський міський педагогічний університет
імені Б.Д. Грінченка

**ПРОФЕСІЙНА
ПІДГОТОВКА ВЧИТЕЛІВ**
в умовах упровадження кредитно-модульної системи

Матеріали
Всеукраїнської науково-методичної конференції

Київ – 2007

СОКОЛОВА І.В. ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЗМІСТУ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ-ФІЛОЛОГІВ	54
СОРОКА М.В. ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ АКТИВІЗАЦІЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТІВ У ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ КУРСУ "СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ"	59
ТАКСКА В.В. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ БІОЛОГІЇ ДО ЕКОЛОГІЧНОЇ ОСВІТИ СТАРШОКЛАСНИКІВ	63
ХОРУЖА Л.Л. РОЗВИТОК САМООРГАНІЗАЦІЇ СТУДЕНТІВ У НАВЧАЛЬНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ	64
ШВЕРЧУК А.С. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН ЗА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ	69
ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЯКОСТІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОГО НАВЧАННЯ	
БОЙДАРУК Г.П. ПРОБЛЕМА ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ШКОЛИ В ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ	74
ВОЛОШУК Л.В., ПЕТРОВИЧ І.В. СИНТЕЗ МИСТЕЦТВ У СУЧАСНІЙ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ХУДОЖНІХ ТЕКСТІВ	77
ВІТВИЄВКА С.С. ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАГІСТРІВ В УМОВАХ МОДУЛЬНО- РЕЙТИНГОВОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ	80
ДУБАСЕНКО О.А. ОСНОВНІ НАПРЯМИ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ	83
ІВАНОВА Т.В. ДІАГНОСТИКА КУЛЬТУРОЛОГІЧНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ	87
КОВАЛЬЧУК О. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІОНАЛІЗМУ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МАТЕМАТИКИ	92
КОВАЧУК А.М. ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФАХОВІЙ ПІДГОТОВЦІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ (НА ПРИКЛАДІ ECTS)	95
ЛОРНА Т.І. ОРГАНІЗАЦІЯ НАУКОВО-ДОСЛІДНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ УПРОВАДЖЕННЯ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ	98
ПАЛАМАРЧУК Л.Б. ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ПРАКТИЧНИХ УМІНЬ СОЦІОКУЛЬТУРНОГО ЗМІСТУ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ	101
СДАНИ І.Л., НОСЕНКО Т.І. ДИДАКТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ МУЛЬТИМЕДІА В ОСВІТІ В УМОВАХ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ	104
СІВЕРЧУК І.Г. ЗАСОБИ РЕАЛІЗАЦІЇ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ КУРСУ "ПЕДАГОГІКА" СТУДЕНТАМ УНІВЕРСИТЕТУ	107

Шевчук А.С. Реалізація принципів програмного забезпечення фахових дисциплін за кредитно-модульною системою // Професійна підготовка вчителів в умовах упровадження кредитно-модульної системи: Матеріали Всеукраїнської науково-методичної конференції /Редкол.: В.О. Огнев'юк, Л.Л. Хоружа, О.В. Караман та ін. – К.: КМПУ ім. Б.Д.Грінченка, 2007. – 260 с. – С. 69-72

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ПРОГРАМНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФАХОВИХ ДИСЦИПЛІН ЗА КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЮ СИСТЕМОЮ

Шевчук А.С.,
*к.пед.н., доцент кафедри теорії,
методик і психології дошкільної освіти
КМПУ ім. Б.Д.Грінченка*

На **сучасному етапі** постановка проблеми запровадження кредитно-модульної системи через підготовку викладачами нового програмного забезпечення фахових дисциплін викликана необхідністю узгодження системи освіти України зі стандартами Болонської декларації.

Загалом сучасний етап інтеграції вищої освіти України в єдиний європейський освітянський і науковий простір характеризується стратегією, в якій простежуються два головні напрями. З одного боку, зміцнення й гармонізація вітчизняної освітньої системи на основі національно-культурної традиції, поширення власних культурно-освітніх і наукових здобутків у ЄС, з іншого — модернізація вищої освіти на засадах впровадження світових демократичних цінностей та європейських освітніх вимог, насамперед Європейської кредитно-трансферної та акумулюючої системи (ECTS).

Хоча другий аспект, після приєднання України у травні 2005 року до країн Болонської співдружності, не має підстав для дискусії, однак реалізується ще недостатньо, перебуваючи у перехідній стадії експерименту [1]. Це двояко, як позитивно, так і негативно, позначається на процесі викладання та якості підготовки фахівців педагогічного напрямку.

Сучасний етап наукового розв'язку проблеми запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних

педагогічних закладах спрямовується документами Болонського процесу, офіційними матеріалами і документами Міністерства освіти і науки України та новим поколінням науково-педагогічної літератури [1; 2; 3; 4; 5]. У контексті Європейсько-Української глобалізації проблеми викладачеві важливо визначитися з провідними принципами підготовки програмного забезпечення фахових дисциплін та їхнім тлумаченням.

Аналіз сучасних публікацій з означеної теми [2; 3; 4; 5] дозволяє констатувати, що домінуюча сутність ECTS полягає у наданні студентам принципово нових можливостей за рахунок організації навчального навантаження через залікові кредити, порівняння освітніх програм на кредитно-модульних засадах, більш індивідуалізованого спрямування навчального процесу, пріоритетності досягнень самостійної роботи студента, стандартизації оцінювання результатів навчання через бальну систему тощо. Натомість спрощене трактування основних принципів не змінює існуючу практику навчання студентів у ВНЗ.

У контексті Європейської кредитно-трансферної системи суттєвих змін зазнає проектування освітнього процесу, розподіл навантаження студента, програмне забезпечення навчальних дисциплін тощо. Відповідно викликом сьогодення для сучасного викладача стає розробка навчальних та робочих навчальних програм дисциплін на нових засадах та з урахуванням специфіки вищого навчального закладу. По-своєму проблематично трансформувати означені зміни на фахові дисципліни зі спеціальності «дошкільна освіта» у вищому педагогічному закладі, оскільки відбулося значне скорочення загальної та аудиторної кількості годин з окремої професійно спрямованої дисципліни.

Постановка проблеми зумовлює **основні завдання статті**:

- з'ясування провідних принципів підготовки програмного забезпечення фахових дисциплін за кредитно-модульною системою;
- тлумачення основних принципів стосовно дисциплін професійно спрямованого циклу;

— практична реалізація основних принципів КМСОНП у процесі розробки програмного забезпечення фахових дисциплін.

У нормативних матеріалах про організацію навчального процесу в рамках кредитно-модульної системи зазначається ряд принципів: порівняльної трудомісткості кредитів, кредитності, модульності, методичного консультування, організаційної динамічності, гнучкості та партнерства, самостійності та зворотного зв'язку, науковості та прогностичності, технологічності й інноваційності, усвідомленої перспективи, діагностичності тощо [3, с. 365-371]. З них варто виокремити ті, якими насамперед потрібно оперувати при розробці програмного забезпечення.

Принцип «кредитності», тлумачення якого зводиться до декомпозиції змісту освіти на відносно самостійні за навчальним навантаженням студентів частини — залікові одиниці. Вони зараховуються у ряді країн. Ці частини на рівні вивчення навчальної дисципліни забезпечують набір (акумуляцію) оптимальної кількості кредитів. Кредит складає 36 академічних годин повного навчального навантаження (за системою ECTS) або 54 години за початково запроваджуваною національною шкалою (1,5 кредита ECTS).

Заліковий кредит з певної дисципліни може у межах одного чи двох семестрів складатися орієнтовно з трьох (або двох) кредитів. У кількісному розумінні кредит може співпадати з поняттям модуля. Якщо повне навантаження конкретної дисципліни становить 162 години, то відповідно це — 4,5 кредити за системою ECTS або 3 кредити за національною шкалою. Такі залікові одиниці у вигляді кредитів (їх сукупності) взято в більшості країн Європи за основу для визнання результатів освіти студента, співвіднесення їх з подібними результатами в інших країнах.

Наступний **принцип** — «модульності», який варто тлумачити у кількісному і якісному розумінні. Він визначає такий підхід до організації засвоєння освітнього змісту студентом, за якого той орієнтується в змісті дисципліни через самостійні «змістові модулі», часто нерівнозначні за кількістю годин. Так, у навчальній програмі з 162 годин може бути 6 змістових

модулів, з яких перші три по 24 години, четвертий — 42 години і два останні — теж по 24 години [6; 7].

Модульне навчання передбачає зосередження в кожному змістовому модулі оптимального набору видів навчальної діяльності та форм організації навчання в кожному з цих видів, а також доцільних для даного змістового модуля методів навчання та оцінювання діяльності студента тощо.

У межах кредитно-модульної системи видами навчальної діяльності в кожному змістовому модулі визначено аудиторну, самостійну, індивідуальну діяльність студента. З цим пов'язаний принципово відмінний розподіл загальної кількості годин дисципліни. На даному етапі запровадження кредитно-модульної системи рекомендовано орієнтовно 40-50 відсотків навантаження реалізовувати у вигляді аудиторних колективних занять (лекційні, практичні, семінарські, лабораторні). Краще, якщо перевага надається практичним і семінарським формам роботи зі студентами, адже в них превалує самостійно-творча компонента. Тож із загальних 162 годин 64 або 81 година можуть бути лекційними і практичними заняттями. Але вони не плануються окремо від індивідуальних і самостійних годин! Вони у певній кількості входять до кожного змістового модуля однією з його складових.

Відповідно серед зловбодених ризиків викладачі називають значне скорочення аудиторних годин, обмаль часу на розкриття теми під час лекції, винесення великого масиву навчального матеріалу за межі лекційно-семінарських годин. Але здолати ці ризики допомагає нове мислення, зорієнтоване на ефективність індивідуальної та самостійної діяльності студентів.

Завважимо, ще 25-30 відсотків загального навантаження (з 162 годин це буде 40 або 49 годин) пропонується зреалізувати теж як аудиторні, але аудиторні індивідуальні заняття одного чи декількох студентів з викладачем. На таких заняттях, більше ніж у колективних, актуалізується **принцип індивідуального спрямування** навчального процесу, відповідності його можливостям студента, особистим потребам зростання тощо.

Це можуть бути індивідуальні практичні заняття на закріплення та поглиблення теоретичних знань та вмінь студента з навчального матеріалу конкретного змістового модуля, на розвиток педагогічної майстерності тощо. Найчастіше ці заняття присвячуються захисту індивідуальних навчально-дослідних завдань, наприклад таких: «Мистецький глосарій», «Аналітичний огляд», «Реферат», «Кейс», «Тематична розробка», «Акмео-проект» [6; 7].

Зокрема у процесі підготовки та захисту завдання «Аналітичний огляд» студент ознайомлюється із науковим дослідженням однієї із сучасних проблем (наприклад, музичного виховання дошкільників на основі українських мистецьких традицій), вивчає працю (монографію, статтю) з позиції поглибленого опанування теорією і методикою музичного виховання дітей, вчиться застосовувати аналітичні наукові методи (теоретичне вивчення і аналіз літературних джерел, синтез, узагальнення, прогнозування), набуває навичок оприлюднення результатів опрацювання проблеми. Для формування фахової компетентності, творчої індивідуальності майбутнього педагога цінність таких занять беззаперечна.

Оптимально оцінюючи у програмі дисципліни наявність годин на індивідуальні заняття, мусимо зазначити складнощі, що об'єктивно виникають із аудиторним фондом для забезпечення цих годин в кожному вищому навчальному закладі.

Принциповим пріоритетом в кредитно-модульному навчанні визнано **активну самостійно-творчу пізнавальну діяльність студента**. Ця позиція надзвичайно приваблива для фахових дисциплін педагогічного спрямування. Із загального обсягу годин дисципліни студентам рекомендується 25 відсотків витратити на організацію самостійної навчальної діяльності, форми якої пропонуються викладачем з урахуванням дисципліни загалом і специфіки кожного змістового модуля зокрема [7].

Через такий підхід студент звикає до думки, що на підготовку індивідуального заняття або наступного практичного чи якогось теоретичного питання йому відведено години. Ці години він реально реалізує через визначені

викладачем завдання самостійної роботи. У свою чергу педагог має правові підстави для оцінювання самостійної діяльності студента.

Виходячи з того, що уведенням саме цих годин спричиняється скорочення аудиторних занять, більшість викладачів ще негативно сприймають унормованість самостійної діяльності студента. Водночас така позиція може тлумачитися викладачем як одна із переваг сучасної освіти, оскільки задіяними стають внутрішні мотивації студента до навчання, прагнення до самоудосконалення, до реалізації науково-дослідних амбіцій тощо. Щоб цей механізм почав спрацьовувати, викладач повинен чітко визначити зміст підготовки кожної самостійної години студента в конкретному змістовому модулі, а також навчитися систематично оцінювати результати самостійної діяльності студента.

Нарешті, наголосимо на **принципі діагностичності**, тлумачення якого зводиться до модульно-рейтингового контролю як комплексного оцінювання рівня досягнень студента. По-перше, поточне оцінювання знань студента протягом змістового модуля під час семінарів, індивідуальних занять, частково — лекцій. По-друге, модульний контроль наприкінці змістового модуля, наприклад, у вигляді модульної контрольної роботи. По-третє, підсумковий семестровий рейтинговий контроль з навчальної дисципліни у семестрі або наприкінці залікового кредиту загалом (можливо, із застосуванням тестових завдань).

У програмі навчальної дисципліни «Теорія і методика музичного виховання дітей дошкільного віку», якій надано гриф Міністерства освіти і науки України (*Лист МОН України № 14/18. 2 - 2126 від 26 вересня 2005 р.*), запропоновано таблицю (10.1) «Система модульно-рейтингового контролю навчальної діяльності студента (у балах)» [6].

Особливістю запропонованого підходу до розподілу балів поточного оцінювання є те, що студент може «заробити» *сумарний бал* за участь в кожній із форм навчальних занять (лекція, семінар, ІНДЗ). Наприклад, загальна сума 11 балів за ІНДЗ у змістовому модулі № 4 складається з 9 балів за самостійну

підготовку завдання та з 2 балів за захист проекту в аудиторії. Чому саме так? Оскільки професія вихователя передбачає, з одного боку, попереднє планування діяльності, розробку змісту занять з дітьми, а з іншого — активне спілкування, взаємодію з вихованцями, застосування різноманітних вербальних і наочних прийомів, то уміння ретельно підготуватися і водночас яскраво виступити, логічно висловити основні позиції, переконати, залучити до власних суджень, до отриманих результатів діяльності є надзвичайно важливим у набутті студентом педагогічної майстерності. Тому-то, якщо студент елементарно запозичив завдання у когось, то це негативно позначиться на захисті. З іншого боку, можна ретельно підготуватися і теж успішно не захистити завдання. І лише за умови належної підготовки і демонстрації успішних навичок прилюдного захисту завдання студент може отримати максимальний бал. Такий досвід здобуття балів і самі комплексні навички необхідні студенту для підготовки і захисту курсової, бакалаврської, магістерської роботи.

Оптимально оцінюючи деяку варіативність у реалізації принципу діагностики, вважаємо доцільним розробляти і доводити до відома студентів критерії оцінювання успішності їх навчальної діяльності. Так, у згаданій вище програмі запропоновано такі критерії [7].

«Відмінно» виставляється, якщо студент має міцні знання з дисципліни; вільно орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; вміло й упевнено, з незначною кількістю помилок застосовує знання в практичних ситуаціях; демонструє стійкі навички з методики і практики музичного виховання дітей; виявляє різноманітні творчі уміння застосування знань, навичок в навчально-дослідній і практичній діяльності.

Студент отримує «добре» («дуже добре»; «добре»), якщо має добрі знання з дисципліни, але з частковими помилками; достатньо впевнено, в загальному вірно орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; упевнено, лише з кількома суттєвими помилками застосовує знання в практичних ситуаціях; демонструє добрі навички з методики і

практики музичного виховання дітей; виявляє творчі уміння застосування знань, навичок в навчально-дослідній і практичній діяльності.

«Задовільно» («задовільно»; «достатньо») виставляється у тому випадку, якщо студент має непогані, мінімально достатні знання з дисципліни, зі значними помилками; загалом достатньо орієнтується у теоретичних поняттях змістового модуля, теми; не досить впевнено, з суттєвими помилками застосовує знання в практичних ситуаціях; демонструє непогані навички з методики і практики музичного виховання дітей; виявляє творчі уміння застосування знань, навичок в навчально-дослідній і практичній діяльності зі значною кількістю недоліків.

«Незадовільно» (з можливістю повторного складання; з обов'язковим повторним курсом) виставляється, якщо студент не має мінімально достатніх знань з дисципліни; погано або зовсім не орієнтується у теоретичних ключових поняттях змістового модуля, теми; не виявляє навичок застосування знань в практичних ситуаціях; демонструє не стійкі навички з методики і практики музичного виховання дітей або їх повну відсутність; не виявляє творчі уміння застосування знань, навичок в навчально-дослідній і практичній діяльності.

У **висновку** зазначимо, що викладач, виходячи з означених принципів, орієнтуючись у кількості кредитів дисципліни, відповідно проектує кількісні і якісні параметри навчального процесу: розподіляє 162 години на аудиторні (113 годин, з яких 64 – колективні та 49 – індивідуальні) та для самостійної діяльності студента (49 годин). Проектування змісту навчальної програми здійснює через розподіл його по змістовим модулям з подальшою деталізацією видів навчальних занять у робочій програмі.

Транспонуючи викладені вище позиції під час розробки навчальної та робочої навчальної програми фахової дисципліни, викладач здійснює перший практичний крок до узгодження вітчизняної системи освіти із загальною європейською, забезпечує першу сходинку в організації навчального процесу за кредитно-модульною системою.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку вбачаємо у розробці та виданні комплексного пакету науково-методичного забезпечення навчальної діяльності студентів з дисципліни: конспектів лекцій до нового покоління навчальних програм, методичних рекомендацій до семінарських занять, індивідуальної та самостійної діяльності студента.

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Про проведення педагогічного експерименту з кредитно-модульної системи організації навчального процесу: Наказ МОНУ № 48 від 23.01.2004 р. //Освіта. — 2004. — № 8.*
- 2. Вища освіта України і Болонський процес: Навч. посіб. /За ред. В.Г.Кременя. Автор. кол.: М.Ф.Степко, Я.Я.Болюбаш, В.Д.Шинкарук, В.В.Грубінко, І.І.Бабин. — Тернопіль, 2004. — 384 с.*
- 3. Дмитриченко М.Ф. Вища освіта і Болонський процес: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. /Дмитриченко М.Ф., Хорошун Б.І., Язвінська О.М., Данчук В.Д. — К.: Знання України, 2006. — 440 с.*
- 4. Левківський К.М., Сухарніков Ю.В. Завдання щодо забезпечення якості вищої освіти України в контексті Болонського процесу //Вища школа. — 2004. — № 5-6. — С. 86-106.*
- 5. Журавський В.С., Згуровський М.З. Болонський процес: головні принципи входження в Європейський простір вищої освіти. — К., 2003. — 200 с.*
- 6. Теорія і методика музичного виховання дітей дошкільного віку: Програми вищих педаг. навч. закладів /Укл. А.С.Шевчук. — К.: Вид. дім «Шкіл. світ», 2006. — 36 с.*
- 7. Теорія і методика музичного виховання дітей дошкільного віку: Робоча навчальна програма: за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу /Укл. А.С.Шевчук. — К.: КМПУ ім. Б.Д.Грінченка, 2007. — 32 с.*

Анотація

Шевчук А.С. Реалізація принципів програмного забезпечення фахових дисциплін за кредитно-модульною системою. Охарактеризовані провідні принципи кредитно-модульної системи. Здійснена презентація технології реалізації принципів КМС у процесі розробки програмно-методичного забезпечення фахових дисциплін. Конкретизована технологія організації науково-дослідної діяльності студента.

Ключові слова: принципи кредитно-модульної системи; програмно-методичне забезпечення; науково-дослідна діяльність студента.

Аннотация

Шевчук А.С. Реализация принципов программного обеспечения специальных дисциплин по кредитно-модульной системе. Охарактеризованы ведущие принципы кредитно-модульной системы. Осуществлена презентация технологии реализации принципов КМС в процессе разработки программно-методического обеспечения специальных дисциплин. Конкретизирована технология организации научно-исследовательской деятельности студента.

Ключевые слова: принципы кредитно-модульной системы; программно-методическое обеспечение; научно-исследовательская деятельность студента.

Summary

Shevchuk A.S. The realization of principles of the program providing of special disciplines of the credit-module system. Leading principles of the credit-module system have been described. Technology of realization of principles of the CMS in the process of development of the program and methodical providing of special disciplines has been performed. Technology of organization of scientific research student's activity has been rendered concrete.

Key words: principles of the credit-module system, program and methodical providing, scientific research student's activity.